

ВИЗНАЧЕННЯ ПІДХОДІВ ДО РЕАБІЛІТАЦІЇ УКРАЇНСЬКИХ ДІТЕЙ, ЯКІ ПОСТРАЖДАЛИ ВНАСЛІДОК ВОЄННИХ ДІЙ

Гніда Н. І.

*аспірантка кафедри акушерства, гінекології та педіатрії
Міжнародний університет
м. Одеса, Україна*

Кукушкін В. Н.

*кандидат медичних наук, доцент,
доцент кафедри акушерства, гінекології та педіатрії
Міжнародний університет
м. Одеса, Україна*

Гнідой І. М.

*кандидат медичних наук,
доцент кафедри внутрішніх хвороб
Міжнародний університет
м. Одеса, Україна*

Сучасні дослідження засвідчують, що воєнні дії мають значний вплив на життя та здоров'я українських дітей, призводячи до погіршення їхнього фізичного й психічного стану та створюючи складну, нездолену ситуацію [1, 2024]. Це наголошує на необхідності цілеспрямованих заходів реагування [2, 2025]. Тому метою цього дослідження є визначення новітніх підходів до реабілітації дітей, які постраждали внаслідок воєнних дій в Україні.

Проведено пошук наукових публікацій, розміщених у базі PubMed протягом останнього року, а також проаналізовано окремі їхні посилання. За ключовими словами «дитина», «Україна», «війна» отримано 75 результатів. До даного огляду включено 14 публікацій.

Результати представлені у таблиці 1.

Воєнні дії та хронічний психосоціальний стрес, які їх супроводжують, істотно впливають на психічне, фізичне й соціальне здоров'я дітей і підлітків. Відновлення та формування стійкості потребують комплексного підходу до реабілітації, що передбачає медичну допомогу, психологічну підтримку, впровадження біопсихосоціальних програм і використання шкільного середовища для соціалізації. Для ефективного подолання негативних наслідків необхідно розробляти довгострокові національні та

регіональні програми, які враховують специфіку післявоєнної адаптації й забезпечують моніторинг результатів. Координація дій фахівців, родин і громади сприятиме формуванню здорового майбутнього для дітей.

Таблиця 1

Порушення здоров'я дітей, спричинені впливом воєнних дій, а також відповідні реабілітаційні підходи, рекомендовані сучасними науковими дослідженнями із врахуванням адаптації до українського післявоєнного контексту

Виявлені порушення / фактори ризику	Реабілітаційні підходи (згідно з науковими даними)	Адаптація до українського післявоєнного контексту
Затримка росту, зниження маси тіла, дисгармонійний фізичний розвиток [2, 3]	Регулярний антропометричний скринінг (зріст, маса тіла, ІМТ, z-показники), динамічне спостереження [2, 3]	Організація скринінгу на рівні закладів освіти та первинної медико-соціальної допомоги; використання національних протоколів і електронних медичних систем
Гіподинамія, зниження м'язової сили та витривалості [4–6]	Помірна, регулярна, індивідуально адаптована фізична активність; рухові програми з ігровими та груповими елементами [4–6]	Шкільні та громадські програми фізичної активності з урахуванням безпекових обмежень і ресурсів громад
Порушення харчового статусу, зміни харчової поведінки, дефіцит білка та мікронутрієнтів [2, 3, 7]	Нутритивна підтримка: адекватне білково-енергетичне забезпечення, корекція дефіцитів Fe, Zn, I, вітаміну D [2, 3, 7]	Розвиток програм шкільного харчування, соціальна підтримка вразливих сімей, залучення міжнародної допомоги
Хронічний психосоціальний стрес, тривожність [8–14]	Психосоціальна реабілітація, психологічна підтримка, відновлення відчуття безпеки [8–14]	Розширення мережі шкільних психологів, групові програми підтримки, робота з сім'ями
Порушення нейроендокринної регуляції росту на тлі стресу [3, 15]	Біопсихосоціальний підхід: поєднання фізичної, нутритивної та психологічної реабілітації [3, 15]	Формування мультидисциплінарних команд (педіатр, психолог, фахівець із фізичної реабілітації) на рівні громад
Соціальна дезадаптація, зниження мотивації до активності [4, 8]	Соціально орієнтовані групові програми, командні та ігрові форми активності [4, 8]	Використання шкільного середовища як простору соціалізації та відновлення довіри
Фрагментарність або відсутність системи реабілітації [2]	Розробка довгострокових програм реабілітації з моніторингом фізичних і психосоціальних результатів [2]	Створення національних і регіональних програм реабілітації дітей у межах післявоєнного відновлення

Література:

1. Badanta B., Márquez De la Plata-Blasco M., Lucchetti G., González-Cano-Caballero M. The social and health consequences of the war for Ukrainian children and adolescents: a rapid systematic review. *Public health*. 2024. Vol. 226. P. 74–79. DOI: 10.1016/j.puhe.2023.10.044.
2. Sennersten F., Frogh S., Pålsson S., Wladis A., Alvinus A., Bäckström D. The Russo-Ukrainian War's toll on paediatric health during the first two years

and future research directions: a scoping review. *Communications medicine*. 2025. Vol. 5(1). P. 431. DOI: 10.1038/s43856-025-01190-1.

3. Cameron N. Child growth and armed conflict. *Annals of human biology*. 2023. Vol. 50(1). P. 301–307. DOI: 10.1080/03014460.2023.2224059.

4. Skrypchenko I., Dorofieieva O., Yarymbash K., Strykalenko Y., Tyshchenko V. Dynamics of physical activity and lifestyle of students during the war period in Ukraine. *Journal of Applied Sports Sciences*. 2025. Vol. 9(1). P. 137–152. DOI: 10.37393/JASS.2025.09.01.11.

5. Holovanova I.A., Arefyev V.G., Masenko L., Masol V.V., Salamakha O.Y., Popov M.D., Lyakhova N.A. Morphological and motor prerequisites of differentiated physical education of schoolchildren. *World of Medicine and Biology*. 2025. Vol. 3(93). DOI: 10.26724/2079-8334-2025-3-93-52-56.

6. Galan Y., Moseichuk Y., Dotsyuk L., Kushnir I., Moroz O., Kurnyshev Y., et al. Impact of war in Ukraine and post-pandemic COVID-19 period on the psychophysiological state of Ukrainian schoolchildren aged 12-13. *Retos*. 2024. Vol. 58. P. 727–736. DOI: 10.47197/retos.v58.106256.

7. Zhang A. X. D., Osokina O., Silwal S., Skokauskas N., Sourander A., Hodes M. Editorial Perspective: Prioritizing child and adolescent mental health research in the context of war. *Child and adolescent mental health*. 2025. Vol. 30(3). P. 275–277. DOI: 10.1111/camh.70002.

8. Umphrey L., Patel A., Alayyan A., Haq H. A., Suchdev P. S., Schonfeld D. J., et al. The Effects of Armed Conflict on Children and Adolescents: Policy Statement. *Pediatrics*. 2026. Vol. 157(3), e2025075748. P. 65–77. DOI: 10.1542/peds.2025-075748.

9. Stanisławska-Kubiak M., Wiśniewska-Szeplewicz D., Andrusiewicz M., Katolyk H., Stanisławska M., Malak R., et al. Demographic predictors of trauma and depression in war-affected children from Poland and Ukraine: Implications for prevention of mental health problems. *Preventive medicine reports*. 2026. Vol. 63. P. 103422. DOI: 10.1016/j.pmedr.2026.103422.

10. Yermakova T., Prusik K. Impact of the war in Ukraine on mental health, psychosocial adaptation, and physical activity of the population: a systematic review of Ukrainian-language publications. *Physical Culture, Recreation and Rehabilitation*. 2026. Vol. 5(1). P. 41–64. DOI:10.15561/phycult.2026.0105.

11. Naeem A., Sikder I., Wang S., Barrett E. S., Fiedler N., Ahmad M., et al. Parent-child mental health in Ukraine in relation to war trauma and drone attacks. *Comprehensive psychiatry*. 2025. Vol. 139. P. 152590. DOI: 10.1016/j.comppsy.2025.152590.

12. Silwal S., Westerlund M., Osokina O., Ivnyev B., Ahramo K., Peralta A. O., Sourander A. Mental health of Ukrainian children and youth during the Russian-Ukrainian war: a scoping review. *BMJ global health*. 2026. Vol. 11(3). P. e020506. DOI: 10.1136/bmjgh-2025-020506.

13. Tarasenko A., Josy G., Minnis H., Hall J., Danese A., Lau J. Y. F., et al. Mental health of children and young people in the WHO Europe region. *The*

Lancet Regional Health. Europe. 2025. Vol. 57. P. 101459. DOI: 10.1016/j.lanepe.2025.101459.

14. Gulich M., Fedorova D., Petrenko O., Vepsäläinen H., Erkkola, M. War exposure and changes in eating behaviours in Ukrainian school-aged children: A cross-sectional online survey. *Maternal & child nutrition.* 2025. Vol. 21(1). P. e13729. DOI: 10.1111/mcn.13729.

15. Sourander A., Silwal S., Westerlund M., Hodes M., Heinonen E., Hinkka-Yli-Salomäki S., Yashchyshyna Y., Putyatin G., Scott J., Skokauskas N., Osokina O. Mental Health of Ukrainian Adolescents After Russian Invasions. *JAMA pediatrics.* 2026. Vol. 180(2). P. 187–193. DOI: 10.1001/jamapediatrics.2025.5094.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-614-3-2-11>

ТАРГЕТНА НАНОДЕРМАТОЛОГІЯ

Гріченіченко Ю. Д.

*студентка четвертого курсу медичного факультету
Міжнародний університет
м. Одеса, Україна*

Думчева М. С.

*студентка третього курсу фармацевтичного факультету
Міжнародний університет
м. Одеса, Україна*

Ковальчук Л. Й.

*доктор медичних наук,
професор кафедри загально-медичних наук медичного факультету
Міжнародний університет
м. Одеса, Україна*

У цій роботі розглянуто питання розвитку та перспектив таргетної терапії з допомогою нанотехнологій.

Таргетна нанотерапія зараз дуже активно вивчається науковцями [1, 2] для розробки нових протоколів лікування особливо це стосується онкохворих [3].

Таргетна терапія – терапія спрямованого впливу на пухлинні клітини-«мішені» (білкові молекули, рецептори, гени), що мають найважливіше («критичне») значення для розвитку новоутворення.